

Ársskýrsla Seyruverkefnisins 2022.

Halldóra Hjörleifsdóttir
Þjónustufulltrúi Seyruverkefnisins

Saga verkefnisins:

Það hefur verið verkefni í gegnum árin að finna farveg fyrir seyru sem safnast upp í rotþróum. Hrunamannahreppur hafði áhuga á því að finna lausn á því verkefni sem fæli í sér að nýta seyruna heima fyrir í stað þess að keyra hana um langan veg til urðunar. Það var því úr að í lok árs 2011 var lögð fyrir sveitarstjórn Hrunamannahrepps hugmynd að því að kanna möguleika á nýtingu fastefnis rotþróa til landgræðslu eða skógræktar og koma á fót tilraunaverkefni í því skyni. Haft var samband við Landgræðslu ríkisins og í mars 2012 gerðu Landgræðslan og Hrunamannahreppur með sér þriggja ára samning um tilraunaverkefni um nýtingu seyru til uppgræðslu á afgirtu landi á Hrunamannafrétti í svo kallaðri Gullfossgirðingu. Í stað þess að flytja seyru um langan veg til urðunar var hún grófhreinsuð og flutt í landgræðslugirðingu fremst á afréttinum þar sem hún var felld niður í gróðurýra mela til að sjá hvernig hún nýttist til landgræðslu.

Starfsmenn Hrunamannahrepps mældu inn og mynduðu allar rotþrær í sveitarfélaginu og komu skráningu á stafrænt form í samstarfi við Loftmyndir. Það kerfi er enn notað í dag og heldur það utanum allar upplýsingar um hverja rotþró.

Í byrjun verkefnisins var 60-70% af efni tekið úr þróum og safnað í gám á móttökusvæði eftir að því hafði verið safnað saman var það síðan tekið uppí

niðurfellingartank. Keyrt var með efnið upp í landgræðslugirðingu þar sem það var fellt niður í jarðveginn. Hreinsitækni og Stíflupjónusta Suðurlands sáu um að hreinsa rotþrær á svæðinu og Fögrusteinar um að keyra uppeftir og fella niður í landgræðslugirðingunni. Verkefnið stóð í þrjú ár og var unnið með samþykki

Heilbrigðiseftirlits Suðurlands. Landgræðslan fylgdist með framvindu og árangri uppgræðslunnar og gerði mælingar á gróðri fyrst haustið 2015.

Þegar Sorpa ákvað skyndilega að hætta móttöku á seyru árið 2014 lentu mörg sveitarfélög í vandræðum með afsetningu á seyru. Eftir samtal Uppsveita og Flóa var farið í að kanna með samvinnu um vinnslu og nýtingu á seyru eftirtalinna 5 sveitarfélaga: Bláskógabyggðar, Flóahrepps, Grímsnes-og Grafningshrepps, Hrunamannahrepps og Skeiða-og Gnúpverjahrepps.

Tæknisvið UTU hélt utan um og stjórnaði fjárfestingum vegna seyrusvæðisins í upphafi samstarfsins. Hrunamannahreppur sá um framkvæmd og umsjón verkefnisins og er umsjónarsveitarfélag enn þann dag í dag.

Í byrjun árs 2015 var samþykktur samstarfssamningur um verkefnið hjá sveitarfélögum. Breytt var um aðferð við afsetningu seyrunnar þar sem kostnaðarsamt og erfitt var að fella seyruna niður auk þess sem þessi aðferð fól í sér að mikið af vatni var keyrt uppeftir. Farið var í það að safna seyrinni, afvatna hana, kalka og yfirborðsdreifa með þar til gerðum vagni.

Leitað var í reynslubanka nágranna landa og árið 2015 var keyptur kalkari að fyrirmynd Færeyinga og Dana og var hann settur upp á móttökusvæðinu í Hrunamannahreppi enda var þar leyfi fyrir þess háttar starfsemi.

Kalkarinn var tekin í notkun vorið 2016 og var þá var farið úr því að fella niður seyruna í stað þess að yfirborðsdreifa henni. Steypt var plan undir kalkarann sumarið 2017 til að gera aðstöðuna betri til vinnslu seyrunnar.

Í lok árs 2017 óskaði Ásahreppur eftir að koma inn í verkefnið og í febrúar 2018 var gengið frá samstarfssamningi 6 sveitarfélaga um rekstur á verkefninu. Það er Ásahrepps, Bláskógabyggðar, Flóahrepps, Grímsnes-og Grafningshrepps, Hrunamannahrepps og Skeiða-og Gnúpverjahrepps.

Verkefnið þróaðist áfram og árið 2018 var samþykkt að kaupa hreinsibíl til hreinsunar á þróm og kom hann til landsins í lok júní 2018. Byrjað var að nýta bílinn í lok júlí það sama ár. Bílinn var keyptur með búnaði til að hreinsa aukahluti úr seyrinni, sigti, og reynist það vel en þó nokkuð er af aukahlutum í seyrinni þá sérstaklega blautklútum. Búnaðurinn var hannaður af Hannibal veitustjóra í Hrunamannahreppi, Berki starfsmanni tæknisviðs UTU og fyrirtækinu Simon Moos í Danmörku, Fyrirtækið sá um smíði á búnaðinum og að koma honum fyrir á bílnum. Einnig sáu Simon Moos um þjálfun á starfsmönnum bílsins. Tveir starfsmenn voru ráðnir á bílinn. Bílstjóri og aðstoðarmaður.

Í lok árs 2018 var samþykkt að byggja yfir starfsemina og var það gert á Flatholti 2, við móttökusvæðið í Hrunamannahreppi. Verkið var boðið út 2019 og eftir opnun útboðs var samið við Landstólpa um byggingu á húsinu og jarðvinnu. Áhaldahúsið sá um að leggja vatnslagnir í húsið og Fjallaraf sá um lagningu rafmagns.

Húsið var tekið í notkun í byrjun árs 2020 og breytti það miklu með reksturinn á svæðinu að koma honum inn í hús.

Húsið er um 880 fm. (lengd 35 m og breidd 25 m) með 7 m vegg hæð.

Í byrjun árs 2020 var ráðinn þjónustufulltrúi í 100 % starf til verkefnisins og hóf hann störf þann 1.mars 2020. Keyptur var Toyota Hilux fyrir þjónustufulltrúann. Starfssvið hans er að vera tenging milli fasteigna eigenda, skrifstofa sveitarfélaganna og verkefnisins og annast hann öll samskipti við fasteignaeigendur.

Verkefnið hefur verið mikið frumkvöðlastarf frá því það hófst og eiga Hannibal Kjartansson veitustjóri Hrunamannahrepps, Jón G. Valgeirsson fyrrum sveitarstjóri Hrunamannahrepps og Börkur R. Brynjarsson fyrrum starfsmaður tæknisviðs UTU mestan þátt í því að koma verkefninu á þann stað sem það er í dag. Verkefnið hefur stækkað ár frá ári. Rotþrær á svæðinu eru um 7000

í lok árs 2022 og fjölgar ört. Hreinsitækni kemur einnig með efni til vinnslu á Seyrustöðum sem er safnað fyrir utan okkar svæði. Fleiri aðilar hafa óskað eftir að koma með efni til vinnslu á Seyrustöðum.

Í lok árs 2022 eru Seyrustaðir eina vinnslustöð sinnar tegundar á Íslandi.

Starfsmannamál.

Stöðugildi við verkefnið eru 3 á meðan á hreinsun stendur en yfir vetrarmánuðina þegar ekki eru hreinsaðar þær færast bílstjórarnir inní starfsmannahóp áhaldahúss Hrunamannahrepps.

Starfsmenn hjá verkefninu þetta árið voru eftirtaldir:

Atli Geir Scheving í 100 % starfi á seyrubíl

Ingibjörn Öxndal í 100% starfi á seyrubíl

Halldóra Hjörleifsdóttir 100% sem þjónustufulltrúi í afleysingum.

Áslaug Alda Þórarinsdóttir þjónustufulltrúi var í leyfi frá upphafi árs. Þann 1.apríl tók Halldóra Hjörleifsdóttir til starfa í afleysingum fyrir Áslaugu Öldu. Fyrst í 50% starfi en frá 15.júní í 100% starfi.

Júlíus Sveinsson bílstjóri hætti störfum hjá verkefninu í byrjun árs. Atli Geir Scheving var ráðinn sem yfirbílstjóri í hans stað. Atli færðist því til í starfi og í hans starf var ráðinn Ingibjörn Öxndal.

Í sumar var ráðinn inn sumarstarfsmaður í áhaldahús Hrunamannahrepps.

Verkefnið fékk að nýta þann starfsmann og kom hann inn sem afleysingamaður á seyrubílinn og einnig var hann töluvert í móttöku og þrifum á Seyrustöðum.

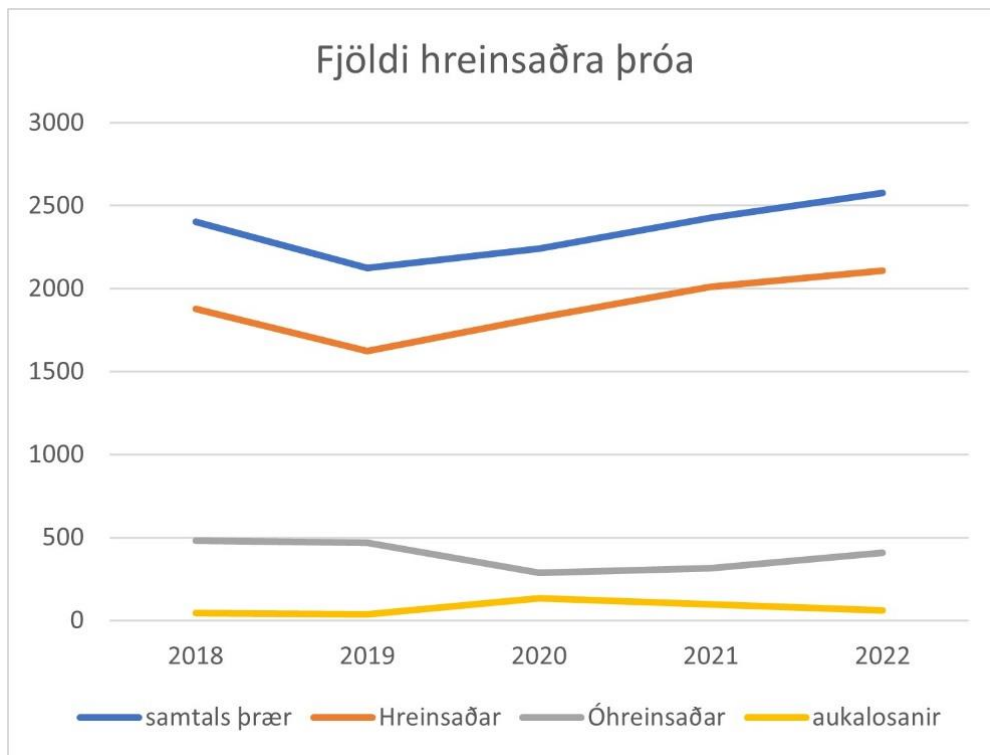

Verkefni starfsmanna hreinsibíls.

Það voraði vel og því var hægt að hefja hreinsun á rotþróm snemma þetta árið. Fyrsti hreinsunardagur var 19.apríl 2022. Haustið var einnig mjög gott og því var hægt að hreinsa til loka nóvember. Síðasti hreinsunardagur var 23.nóvember sl.. Farið var í 2575 þrær í 2651 ferð. Helgast það af því að í sumum tilfellum þurfti að fara aftur í þró þar sem ekki var hægt að komast að, ekki aðgengi fyrir stóran bíl sökum gróðurs, slæmra mjórra vega, of lítil hliðaop, læst hlið, of litlir stútar ofl.

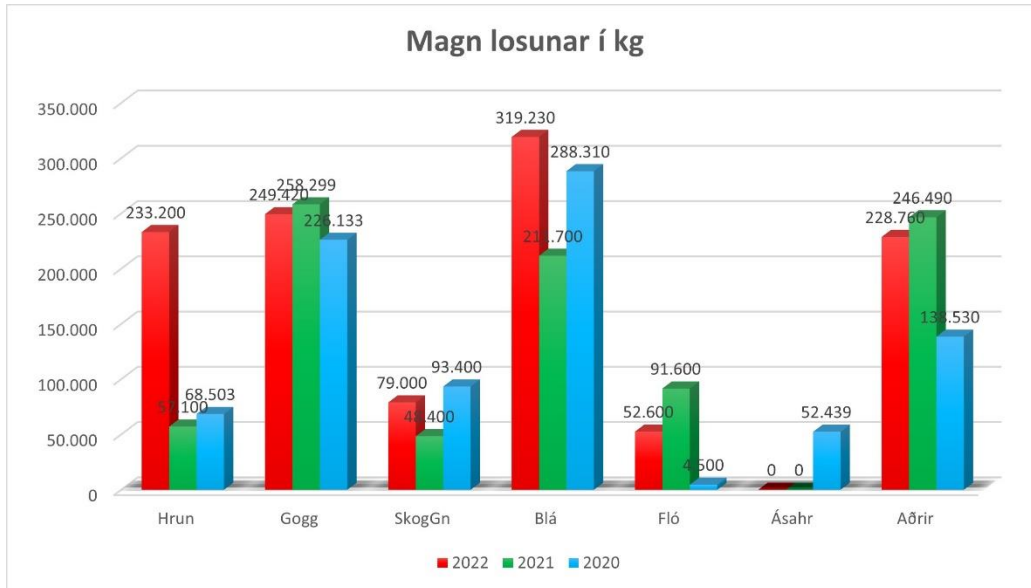
		okkar bíll	Hreinsitækni
samtals þrær	2575	1578	997
Hreinsaðar	2108	1289	819
óhreinsaðar	407	255	152
aukalosanir	60	34	26

Tölur yfir stöðu rotþróa á hreinsunarsvæði sem farið var yfir 2022

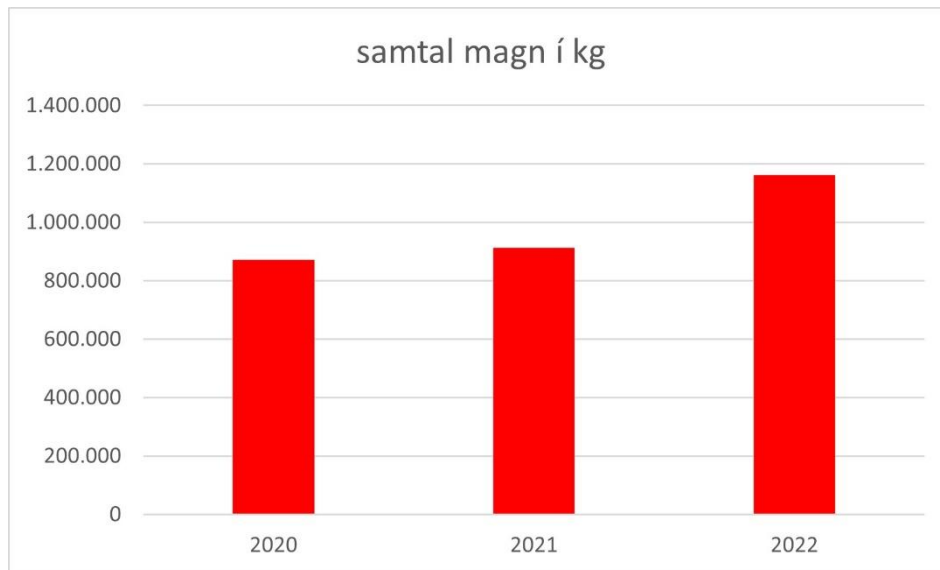

Aldrei hefur meira magn af seyru komið inn til vinnslu á Seyrusstöðum. Samtals komu 1.162.210 kg af seyru í gegnum húsið árið 2022.

Hér má sjá skiptingu milli sveitarfélaga í magni seyru

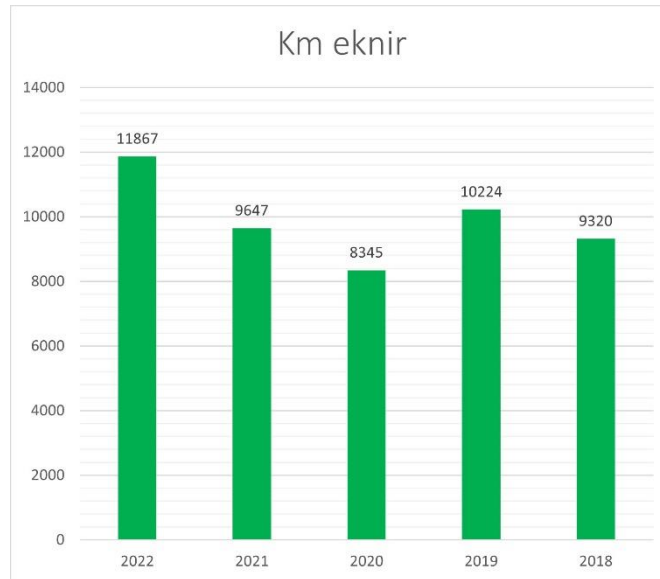
Hér má sjá magntölur síðustu ára

2020 var samtals 871.815, 2021 var samtals 913.589 kg, 2022 var samtals 1.162.210 kg

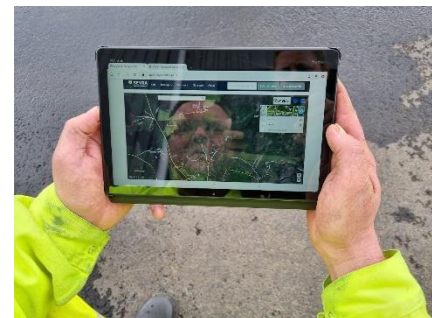
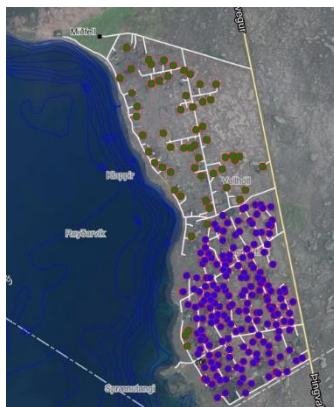
Samtals ók bílinn okkar 11.867 km á árinu í tengslum við hreinsun.

Hér að má sjá ekna km í tengslum við hreinsanir síðustu ára.

Auk þess sem að starfsmenn bílsins voru í hreinsun á rotþróum sinntu þeir almennu viðhaldi á bíl og á Seyrustöðum í samstarfi við starfsmenn áhaldahúss Hrunamannahrepps.

Bílstjórar sinntu einnig móttöku og þrífum á Seyrustöðum. Sumarstarfsmaður áhaldahúss Hrunamannahrepps, kom inn sem afleysingamaður á seyribílinn og sinnti móttöku og þrífum á Seyrustöðum. Það sýndi sig í sumar að nauðsynlegt er fyrir verkefnið að geta fengið afleysingarmann til að koma inn þegar þess þarf.

Verkefni þjónustufulltrúa.

Nýr starfsmaður, í afleysingum, hóf störf 1.apríl í 50% starfi. Í fyrstu fór tíminn í að setja sig inn í starfið og læra á kerfið og verkferla. Vinnan til að byrja með fólst í að setja niður verkefni sumarsins og uppfæra verkferla með það að markmiði að gera þá skýrari. Frá 15.júni var þjónustufulltrúinn í 100% starfi.

Starf þjónustufulltrúa felst í grófum dráttum í að svara erindum frá rotþróareigendum, koma upplýsingum frá verkefninu á framfæri, skrásetja rotþrær, skoða aðstæður í tengslum við rotþrær, vinna gögn til uppgjörs og reikningagerðar, yfirfara kerfið og halda upplýsingum þar uppfærðum, vinna eða láta vinna kynningarefni, samskipti við aðildarsveitarfélögin og aðra aðila

er tengjast starfseminni.

Unnið er með loftmyndakerfið, map.is/seyra til að halda utanum skráningar í tengslum við rotþrærnar. Kerfið hefur tekið nokkrum breytingum á árinu sem eru til mikilla bóta. Nú er verið að vinna í yfirferð á öllum skráðum þróm í kerfinu og að tengja rétt fasteignanúmer við rotþróarnúmer. Þetta er nauðsynlegt til að raun upplýsingar um rotþrær séu í kerfinu. Ekki er búið að yfirfara allar þrær í kerfinu en gert er ráð fyrir að sú vinna klárast fyrir vorið 2023.

Loftmyndakerfið býður upp á að hægt sé að tengja eigendur og símanúmer þeirra við rotþróarnúmer og senda á auðveldan hátt skilaboð til eigenda í gegnum síma. Það kerfi heitir Skjóða. Það er mjög nauðsynlegt að Skjóðan verði komið í gagn við áður en við byrjum að hreinsa í vor og er unnið markvisst að því að það geti orðið. Nú eru Loftmyndir komnar með upplýsingar frá einu sveitarfélagi og er verið að vinna í að prufukeyra það inn í Skjóðakerfið.

Það þarf að huga að því að þær upplýsingar sem liggja bak við rotþróarnúmer þurfa að vera lifandi þar sem töluverð eigendaskipti eru á svæðinu.

Aðal aðstaða þjónustufulltrúa hefur fram til þessa verið á Borg. Nú um áramót breyttist það en þá var tekin í gagn við skrifstofa í áhaldahúsi Hrunamannahrepps fyrir þjónustufulltrúann. Með því er starf þjónustufulltrúans meira tengt við

Seyrustaði sjálfa og móttöku og þrif þar en þjónustufulltrúinn sinnti því töluvert á árinu.

Hreinsitækni vinnur sem verktaki með okkur í að hreinsa þrær á svæðinu, auk þess sem fyrirtækið er að koma með seyru til vinnslu frá öðrum svæðum.

Þjónustufulltrúi er í miklum samskiptum við starfsmenn Hreinsitækni. Mikilvægt er að funda með þeim til að setja niður betra skipulag á hreinsunarsvæði fyrir næsta sumar.

Aðgengismál.

Nokkuð er af „rauðum þróm“ á svæðinu, en rauðar þrær eru þrær kallaðar sem ekki er hægt að þjónusta vegna aðgengis og gerða þróa. Samtals voru 407 þrær sem ekki var hægt að þjónusta þetta árið.

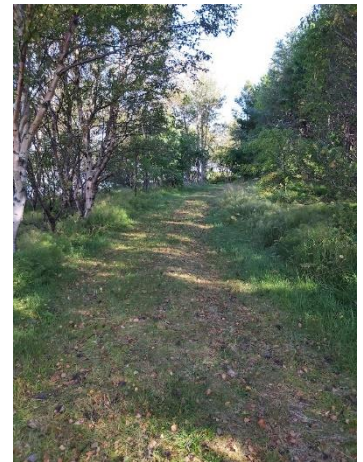

Aukalosanir þetta árið voru samtals 60 og tengist það oft því að töluvert er um þrær sem falla ekki að því verkefni sem þær eiga að sinna hvorki varðandi útfærslu eða stærð.

Reynt hefur verið að koma kynningarefni á framfæri varðandi hvernig skuli staðið að vali og staðsetningu á þróm og vonandi skilar það sér.

Fara þarf í áttak varðandi bætt aðgengi að þróm og fasteignum. Nú liggur fyrir

jákvætt svar um sameiginlegt áttak með HMS, Brunavörnum Árnassýslu og fleiri viðbragðsaðilum þar sem lögð verður áhersla á nauðsyn þess að góð aðkoma sé að öllum fasteignum að svæðinu. Bæði svo hægt sé að sinna þjónustu en ekki síður svo sinna megi

þjörgunarstörfum sé þess þörf.

Fasteignaeigendur eru flestir lausnamiðaðir og vilja hafa hlutina eins og best verður á kosið. Ég ber því miklar vonir til að með þessu áttaki munum við sjá mikla breytingar til batnaðar í aðgengismálum.

Vígsla Seyrustaða.

Í ágúst 2022 voru Seyrustaðir formlega vígðir. Boðið var til veislu sem hófst á því að farið var inn á afrétt og landgræðslusvæðið skoðað. Síðan var farið á Seyrustaði þar sem umhverfis-, orku- og lofslagsráðherra afhjúpaði skilti með nafni hússins og vígði húsið formlega. Að því loknu var boðið uppá veitingar í Félagsheimili Hrunamanna auk þess sem frumsýnt var kynningarmyndband þar sem ferli seyruvinnslunnar er kynnt. Góð mæting var og heppnaðist dagurinn mjög vel.

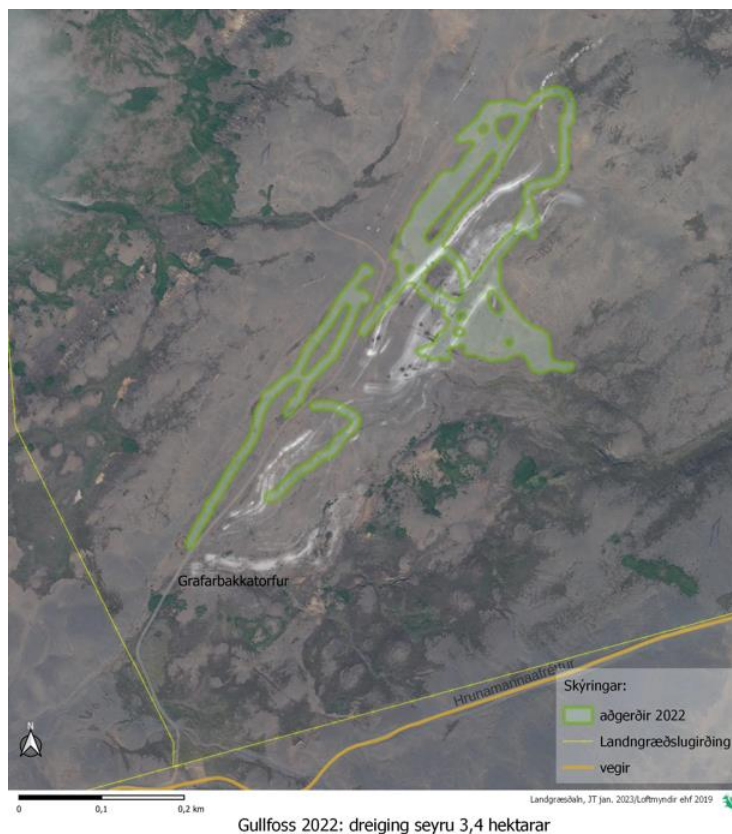

Afrétturinn -Landgræðslusvæði.

Á árinu var dreift um 1.110 tonnum af seyru á afréttinn. Í hana var blandað 30 tonnum af kalki það voru því um 1140 tonn sem dreift var á afréttinn. Stærð svæðisins sem unnið hefur verið á er um 22 ha en aðgerðir hvers árs hafa einungis náð til hluta þess í einu (2-9 ha árlega).

Skráningar á dreifingarferlum voru ekki marktækar á árinu. Þar virðist sem mistök hafi verið gerð í skráningu og reiknast okkur til að það vanti skráningu á a.m.k 10 ferðum. Á myndinni hér að neðan (mynd frá Landgræðslunni) má sjá dreifingarsvæði ársins 2022.

mynd fengin úr skýrslu Landgræðslunnar.

Gefin var út skýrsla hjá Landgræðslunni í haust um úttekt á uppgræðslusvæði verkefnisins. Þar koma fram ýmsar athugasemdir sem vert er að skoða til framtíðar. Í grófri samantekt tengjast athugasemdirnar því helst að við getum nýtt seyrana betur og dreift á stærra svæði til landgræðslu. Einnig að þörf er á að skipuleggja betur hvaða svæði er dreift á hverju sinni.

Nauðsynlegt er að fara í þá vinnu að hnitsetja dreifingarsvæði og setja upp áætlun um dreifingarsvæði hvers árs.

Nú er samningurinn við Landgræsluna í endurskoðun og spurning hvort hægt er að fá Landgræðsluna til að sjá um hnitsetningu og skipulag á landgræðslusvæðinu.

Framtíðarsýn.

Með fjölgun á þróum á starfsvæði verkefnisins og auknu magni af seyru til vinnslu líður að því að koma þurfi upp svæði eða geymsluplássi fyrir seyru þann tíma sem ekki er hægt að keyra hana til dreifingar inná afrétt. Huga þarf að því að hefja þá vinnu sem fyrst.

Nauðsynlegt er að vinna að því að verkefnið geti séð um hreinsun á öllum þróum sjálfst með því að kaupa annan minni bíl sem er 4x4.

Aðgengismál hafa mikið að segja varðandi framkvæmd verkefnisins og kostnað við framkvæmd þess. Því þarf að huga að því að setja skýrar, sameiginlegar, reglur um staðsetningu á þróum og aðgengi að þeim. Skipulagsáætlarnir geta komið sterkt þar inn. Má nefna að með því að ákveða að í öllum nýjum hverfum verði sett krafa um sameiginlega fráveitu verður öll hreinsun auðveldari og kostnaðarminni.

Það gæti verið áttak í byrjun og kostnaðarsamt en til framtíðar ætti það að vera hagkvæmara fyrir alla að geta náð niður kostnaði við verkefnið með auðveldari hreinsun.

Eitt af þeim verkefnum sem liggja fyrir er að fundinn verði farvegur fyrir efni úr fituskiljum. Þjónustufulltrúi hefur verið í sambandi við formann Sorpstöðvar Suðurlands, SOS, varðandi þá vinnu. Hjá SOS er verið að vinna í að finna ferli fyrir þetta efni á starfsvæði þeirra. Nauðsynlegt er að klára samninga um þessa ferla sem fyrst þar sem í dag er ekki neinn staður fyrir sveitarfélög og fyrirtæki í sýslunni að losa sig við það efni.

Huga má að því til framtíðar að verkefnið geti tekið þetta efni inní ferla hjá sér og nýtt til áburðarframleiðslu.

Hjá ríkinu er hafin vinna við vegvísi um bættu nýtingu lífrænna efna. Seyruverkefnið er einn af þeim hagsmunaaðilum sem taka þátt í þeirri vinnu.

Mikil vakning er héraendis í að nýta þau lífrænu efni sem falla til í landinu til áburðar og

matvælaframleiðslu.

Seyruverkefnið fellur vel þar inn og hefur alla burði til að stækka og verða víðtækara í framleiðslu á lífrænu áburðarefni. Hugmyndir eins og að nýta seyruna til moltugerðar þar sem hún er nýtt með lífrænu efni sem fellur til á svæðinu frá heimilum og öllum þeim fjölmörgu garðyrkjufyrirtækjum á svæðinu er verkefni sem við ættum að skoða og fara að vinna að.

Metanframleiðsla úr seyrinni, sem við gætum nýtt á bílana okkar er líka spennandi framtíðarverkefni.

Kynningarefni.

Verkefnið á heimasíðuna www.seyra.is. Þar inni eru upplýsingar sem tengjast verkefninu og margs konar kynningarefni. Unnið er að því að uppfæra síðuna og er sú vinna á lokametrunum.

Unnið er að því að gera lógó fyrir verkefnið og er það verkefni einnig á lokametrunum.

Í byrjun sumars var gerð fésbókarsíða fyrir verkefnið. Hún er nýtt til að koma upplýsingum á fljótlegan hátt til fólks. Það hefur reynst vel að nýta fésbókarsíðuna og greinilegt að einhverjir eru að fylgjast með upplýsingum sem koma fram þar. Gott er að geta deilt efni inn á síður aðildarsveitarfélaganna og íbúahópa þeirra á fésbókinni.

Í sumar var samið við Promynd um gerð kynningarmyndbands. Myndbandið heppnaðist vel og gerir góða grein fyrir vinnsluferli Seyrunnar. Gert er ráð fyrir að nýta efni úr þeirri vinnu til að gera frekari kynningarefni t.d með því að setja upp myndir af framleiðsluferlinu á Seyrustöðum.

Flúðaskóli fékk styrk til að vinna verkefni er snýr að sjálfbærni, áburði, uppgræðslu og vatnsnotkun og vatnsnýtingu. Verkefnið er unnið í samvinnu við danskan skóla. Seyruverkefnið kemur einnig að þeirri samvinnu. Ein afurð verkefnisins eru upplýsingar og kynningarefni sem sett verða á nokkur tungumál. Þær upplýsingar verða settar á heimasíðuna okkar.

Í samstarfi við Brunavarnir Árnassýslu, Húsnæðis- og mannvirkjastofnun og viðbragðsaðila á okkar svæði verður unnið kynningarefni er tengist aðkomumálum. Sú vinna er á byrjunarreit en vonir eru bundnar við að hægt verði að fara í áttak strax nú í vor er tengist bættri aðkomu að fasteignum.

Lokaorð.

Verkefnið gekk vel á árinu og veðurfar var mjög hagstætt til hreinsunar. Mörg verkefni liggja fyrir til að halda áfram að þróa verkefnið, gera vinnuna auðveldari og gera samskipti við rotþróareigendur þægilegri og fljótvirkari.

Því skýrari sem allar reglur um verkefnið og framkvæmd þess eru því auðveldara er fyrir rotþróar eigendur að fara eftir reglunum og fyrir þjónustufulltrúa að hafa til að vinna með í samskiptum við rotþróareigendum.

Höldum áfram að vera framsækin og stíga skref í átt til framtíðar með þróun á þessu mikilvæga samvinnu verkefninu okkar.

